

מראי מקומות - בבא מציעא ס"ד

החלב בין רב בין מעט, א"כ ודאי הוא יש לו, דהא א"א שאין לו אפי' דבר מועט, וא"כ מותר לפסוק לו, דאין כאן הקדמת מעות כלל [ולדבריו אי"צ להוסיף הא דקרוב לשכר ולהפסד, שהרי אין כאן פסיקה כלל]. וע"ע ברמב"ן בגיטין (ל) דמשמע דהבין בסוגיין דמה דאין כאן רבית הוא משום דכיון דאם אין כאן שוב חלב, ההפסד להלוקח, א"כ אי"ז דומה להלואה כלל, אלא מכירה גמורה היא [ומשמע דוהו אפי' אם אין החלב נחשב שהוא בא לעולם עכשיו]. וע"ע בחוות דעת (קס"ח, ל"ח) דנקט דבאמת הו"ל דשלב"ל ואין המקח חל. וכ' דמה דאמר' בדרך כלל דצריך להיות שהקנין חל כדי שלא יהי' בה רבית, היינו רק היכא דאחריות המקח עדיין על המקבל, ויש עליו חיוב הגוף להעמיד המקח, וא"כ הו"ל דומה להלואה, אבל היכא דמוכר דבר מסויים, ואין אחריותו עליו, ומקיים המקח, מותר ואין כאן רבית.

(ד) א"ל ר' שרביא לאביי, האי קרוב לשכר ורחוק להפסד - הק' הרמב"ן, הא פרש"י דמיירי דהחבית הי' בעין, וא"כ מ"ש זה ממה דאמר' דפוסקין על הפירות במקום שיש לו, ואף התם הו"ל האחריות על המוכר, דהיינו דאם תקפה יהי' ההפסד להמוכר, ומ"מ מותר, ומאי שנא (וכזה הק' גם תוס', ע"ש מה שתי'). ותי' דהא חביתא דחמרא הי' בעין (דהיינו, דפסקו על חבית מסויים), וא"כ מה שאמר דאם תקפה ברשותך היא, היינו דמקח טעות הוא, וצריך המוכר להחזיר לו מעותיו. וא"כ, נמצא דהו"ל כהלואה, ואי יקירא הו"ל נוטל שכר מעותיו. וא"כ הי' ק' לר' שרביא דהא הו"ל קרוב לשכר ורחוק מן ההפסד. והשיב לו אביי דכיון דהלוקח מקבל ע"ע אם זל, א"כ הוי זביני ושרי, דאי"ז נחשב שכר מעותיו, אלא מה שהרויח אם נתייקר, היינו משום זביני. וע"ע בריטב"א מה שהביא בשם הראב"ד לפרש הסוגיא דלא כרש"י, אלא דמיירי בפוסק על היין שאין לו על שער שבשוק, ע"ש.

(ה) הלוהו ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר-פרש"י, דמיירי דחצר דלא קיימא לאגרא, אבל גברא דעביד למיגר, ולכן אם לא הלוהו,

(א) איתנהו שרי- פרש"י, דהיינו דאיתנהו בני אמה. וכ' הריטב"א בשם מורו דאפי' אם יש לו רק בני זרת שרי, דהא אי בעי מזבין לאחריני השתא בני זרתא, וכיון שכן, מה שהוא נותנם לו כשהם בני גרמידא, אי"ז בשביל אגר נטר, אלא מתנה הוא דבעי ליתן לו ולאוזיל גבי'.

(ב) מה שעזי חולבות מכור לך- מכאן הק' הבית יוסף (חומ"מ ר"ט, א') אמש"כ הרמב"ם דהלוקח דבר שאינו מסויים אינו לוקח אלא כנגד מעותיו, ומשום דהוי אונאה על מה שהוא יותר מכנגד מעותיו, וכאן לכאור' מבואר דקונה הכל, אפי' מה שאינו כנגד מעותיו. וכ' דאולי לא כ' הרמב"ם כן אלא בדבר שיש לו שער קבוע, כמו חטין, וכ', אבל בדבר שאין בו שער קבוע, כמו חלב, בזה שפיר קונה אפי' שלא כנגד מעותיו.

(ג) מה שעזי חולבות מכור לך... מותר- פרש"י דההיתר הוא משום דקיבל עליו השכר וההפסד, וא"כ אי"ז רבית. והק' רעק"א (עב:), מ"ש מהא דאמר' דאין פוסקין על הפירות עד שיצא השער, הרי שם ג"כ קיבל עליו בין היוקרא או הזולא, וא"כ למה אסור (והוכיח דבסוגיין מיירי אפי' בחלב של מחר, דאם מיירי רק בחלב של היום, א"כ ודאי מותר, דהא יש לו, ושרי לאוזולי גבי' ואין כאן הלואה כלל, ולא הי' רש"י צריך לפרש משום דקיבל עליו בין ההפסד בין הריוח). והוכיח מזה דמה שעזי חולבות אף למחר באמת נחשב לדבר שהוא כבר בעולם (וכן הביא מר' ירוחם), וא"כ לא הוי הלואה כלל, אלא קנין. ומה שצריך רש"י לפרש משום שקיבל עליו השכר וההפסד, כ' רעק"א דבלא"ה הי' אסור לאוזיל לגבי', כיון דסכ"ס א"א לו ליתן לו מיד. אבל בפסיקה, דלא נתפס הקנין כלל, א"כ הוי הלואה, ואסור אף אם מקבל ע"ע השכר וההפסד. אלא דהק' דמהרשב"א מבואר דס"ל דמה שעזי חולבות נחשב דשלב"ל, וא"כ ודאי לא חל הקנין, וא"כ מ"ש מכל פסיקה, והניח בצ"ע. וע"ע בריטב"א ישנים דביאר דכיון דמכר לו

דבאמת המחלוקות תלויות זב"ז, ע"ש לביאורו.

(ח) **אלמא ניחא לי' דלא לסתרי עבדיי- ק', למה צריך לטעם זה, תיפוק לי' משום דזה נהנה וזה לא חסר הוא, ולכן פשוט דפטור. וכבר הק' הרשב"א כזה בב"ק (כא.) לענין הא דאמרי' ושאי' יוכת שער, למה צריך לזה, הרי פטור בלא"ה משום דזה נהנה וזה לא חסר פטור. ותי' דכיון דבאמת איכא הפסד קצת מחמת דריסת רגל הדיורין, לכן אמרי' דכיון שיש ריוח כנגד זה דשאי' יוכת שער, ממילא נמצא דהו"ל כזה נהנה וזה לא חסר כלל. וכ' הגר"א (חו"מ שס"ג, ט"ז) שיש להביא ראי' להרשב"א מסוגיין, דגם י"ל דהי' חסרון קצת מה שהוכחש העבד, אבל כיון שיש ריוח ג"כ במה שלא לסתרי, ממילא הו"ל כזה נהנה וזה לא חסר ופטור (ודלא כמש"כ הרא"ש בסוגיא שם בכ"א דלרווחא דמלתא נקטי', דא"כ מהו קו' הגמ' כאן). וע"ע בפני יהושע (ב"ק צז.) דכ' דנניח דיהי' פטור אפי' בלא סברא זו, אבל מ"מ יהי' אסור לעשות כן לכתחלה, ומה שמותר ליקח העבד לכתחלה הוא רק משום סברא זו דניחא לי' וכו'.**

פטור משום דזה נהנה וזה לא חסר פטור, אבל אם הלוהו, אסור. והק' המהרש"א, א"כ למה אמר הגמ' קמ"ל דבחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אסור, לימא קמ"ל דבגברא דעביד למיגר, שהרי זהו הציור של ר"נ. ותי' דכיון דקאסר במקום דגברא עביד למיגר וחצר לא קיימא לאגרא, דליכא נשך אלא תרבות, ואמרי' לעיל דלעולם ליכא תרבות בלא נשך, א"כ ע"כ מאי דאסר משום דמחזי כרבות הוא, דאמרי' אינשי דקיימא לאגרא, וא"כ ע"כ אפי' אם הוא אינו עביד למיגר, מ"מ מהאי טעמא דמחזי כרבות יש לאסור אפי' במקום שהוא לא עביד למיגר והחצר לא קיימא לאגרא.

(ו) **הלוהו ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר- תמה תוס', א"כ נמצא דמי שלוה מחבירו אינו יכול לעשות לו שום טובה. ותי' דדוקא מילי דפרהסיא ואוושא טובא אסור, אבל להשאל לו כליו וכדו' מותר. וע"ע בתוס' בב"ק (צז.) דכ' עוד לחלק, דכל היכא דהיו אוהבים זא"ז שהיו משאילין חצר זל"ז אם היו צריכין, בכה"ג מותר אף לאחר שהלוהו. וע' במשנה למלך (מלוה ה', י"ב) שהביא מהגדולי תרומה דכ' דמש"כ תוס' דדבר של פרהסיא אסור, היינו דוקא אם לא היו רגילין זה עם זה, אבל ברגילין מותר. אבל המל"מ חולק עליו, וס"ל דדבר של פרסום אסור אפי' במקום שהיו רגילין מקודם, דצריך ב' תנאים להתיר.**

(ז) **הלויני... הלוהו- אי' בסוגיין ב' מחלוקות בין הרמב"ם והרמב"ן, דמהרמב"ם (מלוה ד', ב') משמע (וכן דייק ההגהות מיימונית ועוד) דהיכא דאמר הלויני הוי רבית קצוצה ויוצאה בדיינין, אבל הרמב"ן במלחמת כאן ס"ל דאי"ז רבית קצוצה. גם ס"ל להרמב"ם דמה דאמרי' דהלוהו ודר וחצרו דצריך להעלות לו שכר, היינו אפי' אם כבר דר בה, ומשום דהו"ל אבק רבית נואץ ברור למה צריך לשלם, האם זה משום דס"ל דצריך לשלם אבק רבית לקיים לצאת ידי שמים, או משום דס"ל דאם אינו משלם בשביל הדירה שדר שם, הו"ל כנטילת אבק רבית מעיקרא, וצ"ע, אבל הרמב"ן ס"ל דאי"ז אפי' אבק רבית, ואי"צ לשלם אפי' לצאת ידי שמים, ורק אם עדיין לא דר שם, צריך לשלם בשביל הדירה. וכפשוטו הו"ל ב' מחלוקות שונות, וע' בחי' ר' ארי' לייב (א', צ') דביאר**